

Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

2024

No 2

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Elektron nashr. 598 sahifa.

E'lon qilishga 2024-yil 29-fevralda ruxsat etildi.

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, t.f.d., prof., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'zR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati
Axmedov Sayfullo Normatovich i.f.n., professor, MIM akademiyasi rektori
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU YoMMMIB birinchi prorektori
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., "O'IRIAM" ilmiy tadqiqot markazi direktori – prorektor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TMI professori
Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU professori
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, f.f.d., TDIU professori
Axmedov Ikrom Akramovich, i.f.d. TDIU professori
Po'latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., profesor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, i.f.d., TDIU professori
Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori
Musyeva Shoira Azimovna, SamDu IS instituti professori
Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d., "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d., TAQU katta o'qituvchisi
Xalikov Suyun Ravshanovich, i. f. n., TDAU dotsenti
Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg'ona davlat universiteti dotsenti
Fayziyev Oybek Raximovich, i.f.f.d. (PhD), Alfraganus universiteti dotsenti
Sevil Piriyeva Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li, TDIU mustaqil tadqiqotchisi
Utayev Uktam Choriyevich, O'zR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farxod, O'zR Bosh prokuraturasi iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti bo'limi boshlig'i
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o'qituvchisi

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, i.f.d., TMI dotsenti
Babayeva Zuhra Yuldashevna, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

MUNDARIJA

Ilm-fanga baxshida umr ..... Baxtiyor Islamov	8
Kichik biznesni rivojlantirishda “yashil” iqtisodiyotni keng tatbiq qilishning ahamiyati ..... Gulnora Abdurahmonova Kalandarovna, Sanjar Baxodirovich G’oipnazarov	10
Brand Capital as a Determinant of Institutional Prestige and Student Choice in the Higher Education System ... Zufarova Nozima Gulamiddinovna	16
Inson va atrof-muhit dialektikasi: nomutanosiblik ko’rsatkichlari va ekologik muammolar ..... Butaboyev Maxammadjon Tuychiyevich, Maxmudov Nosir Maxmudovich	24
Yashil budjetlashtirish va uni O’zbekistonda joriy etish istiqbollari ..... Meyliev Obid Raxmatullayevich, Gofurova Kamola Xayrulla qizi	30
Iqtisodiyotda ta’lim va fan integratsiyasining asosiy yo’nalishlari ..... Yormatov Ilmidin Toshmatovich	35
Transport vositalari va yo’llar turizm transport infratuzilmasini rivojlantirishning muhim omilidir ..... Agzamov Shaxboz Akmalovich	39
Bank xizmatlarini raqamlashtirish orqali samaradorligini oshirish ..... A. X. Salamov	44
Biznes-reja baliqchilik xo’jaligi rivojlanishi uchun asos sifatida ..... Dosmurotova Shaxista Kengashovna	48
Mamlakatning investitsiyaviy jozibadorligi va uning lizing munosabatlari rivojlanishi bilan bog’liqligi ..... Axmediyeva Aliya Toxtarovna	55
Turizmni rivojlantirish imkoniyatlari ..... Ziyadullayev Ilhom Narkabilovich	63
Tijorat banklari depozit operatsiyalari samaradorligini oshirish muammolari va ularni bartaraf etish yo’llari ..... Shamsiyev Nodir Muratovich	67
Hududlarni rivojlantirishda xorijiy investitsiyalarning samaradorligini oshirish masalalari ..... Shagazatov Oybek bahodirovich	72
Hududlar biznes muhitini rivojlantirish va samarali boshqarish yo’nalishlari ..... Davlatov Sanjar Abdimannonovich	76
Ijtimoiy rivojlanish xulq-atvor paradigmasida yoshlarning tadbirkorlik faoliyatini tartibga solishning nazariy asoslari ..... Mirzatov Baxtiyor Toxirovich	80
Korxonalar innovatsion faoliyatida raqamli transformsiyaning muhim yo’nalishlari ..... Yuldasheva Kamola Miraliyevna	84
O’zbekistonda agroturizmni rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmini takomillashtirish (Buxoro viloyati misolida) ..... Yoriyeva Farangiz Murodillayevna	89
Innovatsion tadbirkorlik muhitini kompleks baholashda xalqaro tashkilotlar tajribasi ..... Nazarova Umida Avazovna	94
Turizm faoliyatini davlat tomonidan tartibga solish samaradorligini oshirishning ayrim usullari ..... Mirzaxodjayev Alisher Botirovich	98
Globallashuv sharoitida transchegaraviy suv resurslardan samarali foydalanishni boshqirish ..... Mirzayev Musurmon Umidullayevich	103
Surxondaro viloyati iqtisodiyotida kichik biznes va tadbirkorlikning o’rni va ahamiyati ..... Fayziyeva Aziza Azamat qizi	108
Ta’lim muassasalarida xarajatlarni moliyaviy nazorat etishning samaradorligi tahlili ..... Eshonqulov Davlatjon Rajabboyevich	113
Ta’minot zanjirini boshqarishda transport logistikasi usullarini takomillashtirish ..... Zoxidova Nazokat Berdimurot qizi	119
Blokcheyn texnologiyasida xavfsizlik masalalari ..... Mamadiyarov Zokir Toshtemirovich	123
Развитие цифровой трансформации банковского сектора Республики Узбекистан ..... Абдурахманова Матлуба Махамадаминовна	129

Asosiy fondlarni hisoblash va baholash usullarini takomillashtirish istiqbollari.....	135
Rixsimbayev Odiljon Qobiljonovich	
Marketingda tovar harakati tizimini optimallashtirish va modellashtirish	141
Sherzod Xolmurodovich Pardayev, Kamola Abdujabborovna Pardayeva	
Iqtisodiy rivojlanish uchun strategik taqsimlash strategiyalari:	
Investitsion Fond Portfellarning qiyosiy tahlili.....	148
Sultonboeva Munira bahodirovna	
Soliq munosabatlarining ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyati: ilmiy-nazariy qarashlar.....	154
Axrorov Zarif Oripovich, Saidmurodov Feruz Sodiqjon o'g'li	
Взаимосвязь инвестиционной стратегии с оценкой эффективности инвестиционного проекта	159
С. С. Алиева, А. Назаров	
Erkin iqtisodiy zonalarning faoliyati va boshqaruv mexanizmini takomillashtirish.....	167
Sheraliyeva Saida Azatovna	
Xizmat safari xarajatlari hisobining huquqiy asoslari	170
Ergashev Sarvar Xudoynazarovich	
Инклюзивное образование и его особенности.....	175
Зайнутдинова Умида Джалоловна	
Jismoniy shaxslarning mol-mulk va yer soliqlarini hisoblash va undirish samaradorligini oshirish yo'llari.....	179
Qurbonov Muxiddin Abdullayevich	
Mamlakatda soliq qarzdorligi vujudga kelishining asosiy sabablari va ularni qisqartirish yo'llari.....	184
Hakimov Ulug'bek Furqat o'g'li	
Mulk qiymatini baholash tushunchasi, baholash obyektlari, baholanadigan qiymat turlari.....	188
Izbosarov Boburjon Bahriddinovich, Yoqubboyev Ilhomjon G'ulomjon o'g'li	
O'zbekistonda sug'urta xizmatlarining zamonaviy transformatsiyasi.....	193
G. Adilova	
Biznes subyektlarida samaradorlik masalalarini o'yinlar nazariyasi usuli bilan baholash.....	197
Mardiyev Nurali	
Yengil sanoatda "lean production" konsepsiyasini tatbiq etishning amaliy jihatlar.....	203
Yaxyayeva Inobat Karimovna	
Soliq salohiyatini baholash usullari va ularning tadbirkorlik subyektlari faoliyatiga ta'siri tahlili	207
Borotov Sharofiddin Jumaqul o'g'li	
Ko'chmas mulk bozorini baholashning institutsional asoslari	213
Ishonqulov Nizamjon Fayzullayevich	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida turizm xizmatlarini rivojlantirishning asosiy yo'nalishlari.....	221
Amriyeva Shaxzoda Shuxratovna	
O'zbekistonning bank-moliya tizimi hamda unda Islom moliyasi	
instrumentlarini jalb etishdagi joriy tendensiyalar	226
Eshimov Alisher Dasmurodovich	
Tashqi savdoda notarif usullarni qo'llashning iqtisodiy oqibatlarini aniqlash	
metodologiyasi (rivojlangan davlatlar tajribasi).....	234
Norqobilov Akobir Iso o'g'li	
Reklama xizmatlari va uning subyektlar samaradorligini oshirishdagi imkoniyatlari.....	240
Rabbimov Elbek Abdulloyevich	
Ijtimoiy siyosatni amalga oshirishda sog'liqni saqlash tizimini moliyalashtirish asoslari	245
Imonqulov Nuriddin Qo'shmon o'g'li	
Tijorat banklari biznes ekotizimini rivojlantirishning nazariy asoslari.....	250
Shoymardonov Orziqul Jo'ra o'g'li	
Majburiy tibbiy sug'urtaning vujudga kelishi va o'ziga xos xususiyatlari.....	256
Kenjayev Soxib Sayfiyevich	
O'zbekiston Respublikasida zamonaviy soliq ma'murchiligini joriy etish orqali budjet-soliq siyosati	
samaradorligini yanada oshirish.....	260
Yuldasheva Shaxnoza Xojiakbar qizi	
Jahon iqtisodiyotining barqaror rivojlanishida derivativlar bozorining roli	266
Shokirov Mirkamol Mirolim o'g'li	
Boshqaruv hisobida mas'uliyat markazlarini tashkil etish masalalari.....	274
Sobirov Otabek Olimjonovich	

Davlat moliyasini boshqarishda moliyaviy nazorat usullaridan samarali foydalanish yo'llari	277
Kultayev Farxod Shavkatovich	
Tijorat banklari foydasi va rentabilik ko'rsatkichlariga ta'sir etuvchi omillar tahlilini takomillashtirish	281
Normo'minov Temurbek Sheraliyevich	
O'zbekiston Respublikasida tijorat banklari aktivlar sifatini oshirish yo'llari	284
To'ychiyev Otabek Shamshiyevich	
Venchur kapitalining mohiyati va O'zbekistonda venchur tizimini rivojlantirishning institutsional asoslari.....	288
Tadjibayeva Nigora Gulomjonovna	
Innovatsiyalar: zamonaviy iqtisodiyot uchun innovatsion faoliyatni qo'llab-quvvatlash zarurati.....	293
Malikova Dilrabo Muminovna, Tursunov Jahongir Ulug'bek o'g'li	
Budjet daromadlarining shakllanishida egri soliqlarning ta'sirini ko'p omilli ekonometrik modellashtrishda tahlil qilish.....	297
Abdunazarova Shahnoza Norqo'chqor qizi	
Aksiyadorlik jamiyatlarida investitsion jozibadorlikni oshirish yo'llari	302
Abdullayev Boburjon Akbaraliyevich	
Barcha tadbirkorlik subyektlariga teng raqobat sharoitini yaratishda soliq imtiyozlarining o'rni	306
Akbarov Akmalxon Akrom o'g'li	
Hisob siyosati va unda biologik aktivlar hisobini yoritib berish tartibini takomillashtirish	310
Mirzayeva Nargiza Batirovna	
Talabalarning oilali bo'lishiga ta'sir etuvchi omillarga iqtisodiy baholashda yangicha yondashuv.....	314
O. U. Shomurodov, A. A. Suyarov, Z. U. Uroqov, J. S. Urazov, A. T. Ablahatov	
Ways to Use the Experience of Foreign Countries in Creating a Beneficial Business Environment for Entrepreneurship And Improving Taxation	319
Mukhlisa Ikramova	
Aholi turmush darajasini oshirishda moliyaviy savodxonlikning o'rni va iqtisodiy rivojlanishga ta'siri	325
Yusupov Muhammadali Soxib o'g'li, J.D. Xojiyev	
Temir yo'l sanoat korxonalarida ijtimoiy-mehnat munosabatlarini boshqarish bo'yicha xorijiy tajriba.....	329
Kadirova Sharofat Amonovna	
Механизм внедрения аутсорсинговой деятельности в АО “Ўзтемирйўлийўловчи”	332
Н. Э. Кахарева	
Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni yanada rivojlantirish investitsiyalarni jalb qilishda xorijiy mamlakatlar tajribasi	337
Sharipov Bobur Anvar o'g'li	
“STEKLOPLASTIK” MJCHning bozordagi strategik holatini tahlil qilish	342
Musyeva Shoira Azimovna	
Agrar sektorda ekologik toza mahsulotlarni ishlab chiqarishning nazariy masalalari	348
M. Sh. Nazarova, Z. S. Kazakova	
Methodological Foundations of Bank Lending and Classification of Factors Affecting the Features of Obtaining Loans.....	353
Raxmanova Laylo bahodirovna, A. Karimova	
Agrosanoat klasterlarda tovar-moddiy zaxiralar samaradorligini KPI orqali baholash uslubiyati.....	357
Toshpo'latov Azizbek Shermuxamadovich	
Faol tadbirkorlar faoliyatida kambag'al oilalarni iqtisodiy-ijtimoiy holatini yaxshilash imkoniyatlari.....	362
Salamov Ibrohim, Nazarova Maryam Sharifovna, Kazakova Zulayxo Saloxiddinovna, Jonibekov Faxriddin Beknazarovich, Kudratov Rizo Turdibayevich, Ulmasova Oygul Baxtiyorovna, Xamdanova Nasiba Ablakulovna, Xudayberdiyeva Ma'rifat Umarovna	
Xo'jalik yurituvchi subyektlar strategiyasi tahlilining o'ziga xos xususiyatlari	369
Tursunova Shaxnoza Farxod qizi	
Процессы цифровизации АО “Hududgazta'minot”	373
Хусанов Кахрамон Нишонович	
O'zbekistonda aholi turmush darajasini oshirish yo'llari.....	378
Abdullayeva Madina Kamilovna, Eldorbekov G'ofurbek Iskandarbek o'g'li	
Aholi farovonligini oshirishda tadbirkorlik subyektlari uchun kredit tizimini takomillashtirish mexanizmi.....	381
Bobayev Isroiljon Abdinabiyeich	
Mamlakatga jalb qilingan xorijiy kapitalning tovarlar va xizmatlar importi salohiyatiga ta'sirini ekonometrik modellar bilan baholash.....	386
Saydullayev Azamat Jo'raqul o'g'li	

O'zbekistonda bank xizmatlari raqobatbardoshligini baholash mazmuni va o'ziga xos xususiyatlari.....	394
Sh. Madraimov	
Kapital bozorida sug'urta kompaniyalar institutsional investor sifatida	397
Xasanova Lola Mamasharifovna	
Yangi O'zbekiston strategiyasida institutsional islohotlarni yanada chuqurlashtirish va ko'p funksiyali raqamlashtirishning ilmiy asoslari	400
B. B. Berkinov	
O'zbekiston Respublikasi tijorat banklari orqali jinoiy yo'l bilan olingan daromadlarni legallashtirish mexanizmlari.....	409
G'afurov Umidjon Bahodir o'g'li	
Rivojlangan mamlakatlarda keksa fuqarolarning bandligini oshirish kam ta'minlangan aholi qatlamini qo'llab-quvvatlash usuli sifatida (Yaponiya tajribasi misolida).....	413
Karimov Bekzodjon Iloxovich	
Tashqi savdoni oshirishda boj-tarif siyosatini takomillashtirish mexanizmlari	420
Pardayev Ilhomjon G'ulomjon o'g'li	
Финансы или корпоративные финансы	426
Уринов Бобур Насиллоевич	
In Ensuring Economic Development in the Country Green Economy and its Features	432
Akhunova Shakhistakhon Nomonjanovna, Abdusattorova Mokhirabonu Abdugoppor kizi	
Tijorat banklarining investitsiya faoliyatini rivojlantirish yo'nalishlari	437
Jo'rayev O'ktam Panji o'g'li	
Сокращение уровня бедности в Узбекистане.....	443
Амирджанова Ситора Суннат кизи	
Paxtachilik sohasida ishlab chiqarish jarayonlari samaradorligini oshirishning innovatsion yechimlari va uning foydaga ta'sirini baholash	448
S. B. Inoyatov	
Tijorat banklarida muammoli kreditlar bilan ishlash amaliyotidagi muammolar va ularni barataraf etish yo'llari	453
Maxmudov Rahimjon Hamid o'g'li	
Mahalliy budjet daromadlarining nazariy va ilmiy asoslari	460
O'lokulova Feruza Mansurovna	
Kambag'allikni qisqartirish – aholi turmush farovonligini ta'minlashning muhim omili	463
Usmanov Baxodir Baxtiyorovich	
Raqamli marketingni rivojlantirish zaruriyati	469
Xalmuxamedova Zebaxon Babaxanovna	
Tijorat banklari o'rtasidagi raqobatni rivojlantirish orqali fond bozorida aksiyalar narxini barqarorligini ta'minlash istiqbollari	473
M. Yuldosheva	
Konchilik sanoati korxonalarida innovatsion faoliyatni rivojlantirish mexanizmlarining ilmiy-nazariy asoslari	480
Kurbanova Mehriniso Nematjanovna	
O'zbekistonda banklar moliyaviy xizmatlari va ular sifatining amaldagi holati tahlili	487
Mirzayev Mirza Abdullayevich	
Oliy ta'lim muassasalarining iqtisodiy samaradorlikning raqobatbardoshligini instituttsional tahlil qilish mexanizmi.....	492
Saydullayeva Saodat Abdumajidovna	
Integrasiya sharoitida to'qimachilik sanoatining rivojlanishi	499
Ziyayeva Muhtasar Mansurdjanovna	
Auditorlik tekshiruvini tashkil etish va o'tkazish jarayonlarini takomillashtirish	503
Karamatova Noiba Husnitdinovna	
Davlatning iqtisodiy xavfsizligini ta'minlashning nazariy jihatlarini	510
Mamatov Mamajan Axmadjonovich	
Экономическое сознание и экономическое мышление: теоретический анализ.....	517
Пардаев Мамаюнус Каршибаевич, Мухаммедов Мурод Мухаммедович	
O'zbekiston respublikasi tijorat banklari tomonidan qurilish korxonalarini kreditlashni takomillashtirish yo'llari	522
Sultanov Baxram Begdullayevich	

Роль искусственного интеллекта в современных технологиях медиаобразования в высших учебных заведениях.....	526
Самигова Гуландом Абдужаббаровна	
Talabalarga moliyaviy yordam dasturlari va ularning ta'lim sifatiga ta'siri	534
Mirzayeva Muhlisa Ubaydullo qizi	
Mintaqaviy investitsion jozibadorlik va investitsion siyosat: nazariy talqin	539
Muminov Akmal Tulkunovich	
Mamlakatni ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotida oliy ta'lim tizimining ta'siri	543
Nasimov Adiz Azamat o'g'li, Baxtiyorova Jasmina Jasurovna, Axrorov Zarif Oripovich	
Respublikada fermer xo'jaliklarga xizmat ko'rsatishni rivojlantirish va agroxizmatlar bozorini davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash imkoniyatlari	548
Shukurov Ilxom Safarboyevich	
Turli mamlakatlarda oliy ta'limni moliyalashtirish yo'llari	555
Umarova Moxigul Maxmayunus qizi	
Dehqonchilikni innovatsion asosda rivojlantirishning xorijiy tajribasi	560
Yuldashev G'iyos Turabekovich	
Tijorat bank xizmat turlarini islomiy bank xizmatlari orqali rivojlantirish istiqbollari	564
Bayjanova Gozsal Sarsengaliyevna	
Qishloq xo'jaligi mahsulotini baholash va hisobga olishning uslubiy jihatlarini takomillashtirish	570
Boltayev Abror Sayitmuradovich	
Секреты интересного урока в начальной школе	577
Гараева Олеся Владимировна	
Iqtisodiyotni barqaror rivojlanishda yashil iqtisodiyotning o'rni	580
Ibragimova Gulchehra Toxirovna	
Mahsulot va xizmatlarni raqamli transformatsiyasini amalga oshirish algoritmi	584
Kucharov Abrorjon Sobirjanovich, Bobojonov Azizjon Babaxanovich, Abdurakhmonov Abdumalik Abdurashidovich	
O'zbekiston Respublikasining soliq tizimi mamlakatda yashirin iqtisodiyot ulushini qisqartirish vositasi sifatida	591
Nabiyev Feruz Nurmurodovich	

TALABALARGA MOLIYAVIY YORDAM DASTURLARI VA ULARNING TA'LIM SIFATIGA TA'SIRI

Mirzayeva Muhliisa Ubaydullo qizi

Toshkent shahridagi Puchon universiteti talabasi

Annotatsiya: Ushbu tadqiqot ishi talabalarga moliyaviy yordam dasturlari va ta'lim sifati o'rtasidagi ko'p qirrali bog'liqlikni o'rganadi. O'qish narxining oshishi va mavjud oliy ta'limning ahamiyati ortib borayotgani fonida tadqiqotimiz turli moliyaviy yordam tashabbuslarining ta'lim sifatiga ta'sirini tanqidiy o'rganadi.

Mavjud adabiyotlar va empirik tadqiqotlarni keng ko'lamli ko'rib chiqishga asoslanib, biz stipendiyalar va grantlardan tortib, kreditlar va o'quv dasturlarigacha bo'lgan moliyaviy yordamning turli shakllarini o'rganamiz.

Kalit so'zlar: Moliyaviy yordam, ta'lim sifati, oliy ta'lim, inklyuzivlik, talabalar natijalari, aralash usullar tadqiqoti, ta'limda tenglik.

Abstract: Diese Forschungsstudie untersucht den vielschichtigen Zusammenhang zwischen finanziellen Förderprogrammen für Studierende und der Bildungsqualität. Vor dem Hintergrund steigender Studiengebühren und der wachsenden Bedeutung bezahlbarer Hochschulbildung untersucht unsere Studie kritisch die Auswirkungen verschiedener finanzieller Förderinitiativen auf die Qualität der Bildung.

Basierend auf einer umfassenden Durchsicht vorhandener Literatur und empirischer Forschung untersuchen wir verschiedene Formen der finanziellen Unterstützung, von Stipendien und Zuschüssen bis hin zu Darlehen und Schulungsprogrammen.

Schlüsselwörter: Finanzielle Unterstützung, Qualität der Bildung, Hochschulbildung, Inklusion, Ergebnisse der Studierenden, Mixed-Methods-Forschung, Bildungsgerechtigkeit.

Аннотация: В этом исследовании рассматривается многогранная связь между программами финансовой помощи студентам и качеством образования. На фоне роста стоимости обучения и растущей важности доступного высшего образования наше исследование критически рассматривает влияние различных инициатив финансовой помощи на качество образования.

Основываясь на обширном обзоре существующей литературы и эмпирических исследованиях, мы изучаем различные формы финансовой помощи: от стипендий и грантов до кредитов и программ обучения.

Ключевые слова: финансовая помощь, качество образования, высшее образование, инклюзивность, результаты учащихся, исследования смешанных методов, равенство в образовании.

KIRISH

Oliy ta'lim sifati paradigma o'zgarishini boshdan kechirmoqda, mavjudlik va sifat akademik muvaffaqiyat va ijtimoiy taraqqiyotning hal qiluvchi omili sifatida paydo bo'lmoqda ^[1]. O'qish narxining oshishi va sifatli ta'lim imkoniyatlari haqidagi xavotirlarning kuchayishi fonida ushbu maqola talabalarga moliyaviy yordam dasturlari va ta'lim sifati o'rtasidagi murakkab munosabatlarni o'rgatadi. Manfaatdor tomonlar ta'lim tajribasini shakllantirishda moliyaviy yordam ko'rsatish tashabbuslarining samaradorligini sinchkovlik bilan o'rganish va akademik mukammallikni saqlab qolishga xizmat qiladi ^[2].

Moliyaviy yordam dasturlari, ayniqsa, ijtimoiy-iqtisodiy tang ahvolga tushib qolgan talabalar uchun oliy ta'limga kirishni osonlashtirishning ajralmas mexanizmlariga aylandi ^[3]. Grantlar, kreditlar va ish o'rganish dasturlari kollejda ta'lim olish bilan bog'liq moliyaviy yuklarni engillashtirish uchun mo'ljallangan tadbirlar spektrini ifodalaydi ^[4]. Ta'lim olish imkoniyatini oshirishning ijobiy ta'siri keng e'tirof etilgan bo'lsa-da, moliyaviy yordam va ta'lim tajribasining umumiy sifati o'rtasidagi bog'liqlik murakkab va nozik tadqiqot sohasi bo'lib qolmoqda ^[5].

Ushbu maqola moliyaviy yordamning ta'limni shakllantirishning ko'p qirrali usullarini aniqlash uchun mavjud adabiyotlarni va empirik tadqiqotlarni chuqur o'rganish bilan shug'ullanadi. Miqdoriy tahlillarni ham, sifat nuqtayi nazarini ham o'z ichiga olgan aralash usullar yondashuvini qo'llash orqali biz moliyaviy yordam va ta'lim sifati o'rtasidagi munosabatlarga xos bo'lgan murakkabliklarni ochishga intilamiz ^[6]. Bizning tadqiqotimiz moliyaviy yordamning turli shakllari talabalarni saqlab qolish, akademik samaradorlik va umumiy o'quv muhiti kabi muhim omillarga qanday ta'sir qilishini o'rganishga yordam beradi ^[7].

Bunda biz talabalarga moliyaviy yordam dasturlarini ishlab chiqish va amalga oshirishda ishtirok etuvchi siyosatchilar, o'qituvchilar va manfaatdor tomonlarga nafaqat akademik jihatdan boyitish, balki amaliy ahamiyatga ega bo'lgan tushunchalarni taqdim etishni maqsad qilganmiz ^[8]. Ushbu munosabatlarning nuanslarini tanqidiy o'rganib, biz hamma uchun inklyuziv, adolatli va yuqori sifatli ta'lim tizimini qo'llab-quvvatlovchi dalillarga asoslanamiz ^[9].

Ushbu maqolaning qolgan qismi quyidagicha tuzilgan. Adabiyotlarni ko'rib chiqish talabalarga moliyaviy yordam dasturlari bo'yicha mavjud stipendiyalarni sintez qiladi, ularning evolyutsiyasi, samaradorligi va ta'lim sifatiga hujjatlashtirilgan ta'siri haqida nozik tushuncha beradi. Metodologiya bo'limi moliyaviy yordam va ta'lim sifati o'rtasidagi bog'liqlikni tizimli ravishda o'rganish uchun miqdoriy va sifat usullarini o'z ichiga olgan tadqiqot loyihamizni belgilaydi.

ADABIYOT SHARHI

Talabalarga moliyaviy yordam dasturlari bilan bog'liq adabiyotlar tarixiy evolyutsiya, samaradorlik va ta'lim sifatining hujjatlashtirilgan oqibatlarini bir-biriga bog'laydigan boy gobelenni tashkil etadi. Moliyaviy yordam dasturlari evolyutsiyasi ^[10] dan kuzatish mumkinki, u oliy ta'lim olish imkoniyatini, ayniqsa, kam vakillik va iqtisodiy nochor talabalar uchun kengaytirish zarur. Keyingi ishlar, masalan ^[10], moliyaviy yordam hal qilishga intilayotgan ijtimoiy-iqtisodiy to'siqlarni ta'kidlab, uning inklyuzivlikni rivojlantirishdagi rolini ta'kidlaydi.

Adabiyotda takrorlanadigan mavzu – bu moliyaviy yordam dasturlarining o'z maqsadlariga erishishdagi samaradorligi. ^[11] kabi tadqiqotlar stipendiya dasturlarining talabalarni saqlab qolish darajasiga ta'sirini sinchkovlik bilan o'rganib chiqdi va moliyaviy yordam va oliy ta'limdagi qat'iyat o'rtasidagi ijobiy bog'liqlikni aniqladi. Aksincha, ^[12] talabalar uchun uzoq muddatli moliyaviy yuklarni kuchaytirishi mumkin bo'lgan potentsial tuzoqlarga oydinlik kiritib, ma'lum kreditga asoslangan yordam modellarining barqarorligini shubha ostiga oldi.

Adabiyot, shuningdek, moliyaviy yordamning ta'lim sifatiga hujjatlashtirilgan ta'sirini o'rganadi. ^[13] tomonidan olib borilgan tadqiqotlar grantlar va stipendiyalar akademik natijalarga qanday ijobiy ta'sir ko'rsatishini va umumiy ta'lim sifatiga to'liqlik ta'sir ko'rsatishini o'rganib chiqdi. Bundan tashqari, ^[14] Lafortune, J., Rothstein, J. tomonidan olib borilgan tadqiqotlar moliyaviy yordam va o'quv muhiti o'rtasidagi murakkab o'zaro bog'liqlikni ta'kidlab, dastur samaradorligini baholashda miqdoriy natijalar va sifat tajribasini hisobga olish muhimligini ta'kidlaydi.

Miqdoriy tahlillarga qo'shimcha ravishda, ^[15] misolida keltirilgan adabiyotlar to'plami, moliyaviy yordam kontekstida talabalar tajribasini nozik tushunishni ta'minlovchi sifatli tushunchalarni o'rganadi. Ushbu tadqiqotlar moliyaviy yordamning ta'lim yo'nalishini shakllantirishning murakkab usullarini qo'lga kiritish uchun miqdoriy ko'rsatkichlardan tashqariga o'tish zarurligini ta'kidlaydi.

Ushbu xilma-xil istiqbollarni sintez qilish orqali ushbu adabiyot sharhi talabalarga moliyaviy yordam dasturlarining evolyutsiyasi, samaradorligi va hujjatlashtirilgan ta'siri haqida keng qamrovli tushunchani taqdim etishga qaratilgan. Ushbu asos tadqiqotimizning keyingi bo'limlari haqida ma'lumot beradi va zamonaviy ta'lim sohasida moliyaviy yordam va ta'lim sifati o'rtasidagi bog'liqlikni o'rganishga yordam beradi.

METODOLOGIYA

Bizning tadqiqot loyihamiz moliyaviy yordam dasturlari va ta'lim sifati o'rtasidagi murakkab munosabatlarni muntazam ravishda tekshirish uchun miqdoriy va sifat usullarini aralashtirib, kompleks yondashuvni qo'llaydi. Ushbu aralash usullar strategiyasi ta'lim tajribasini shakllantiradigan miqdoriy ko'rsatkichlarni va sifat o'lchovlarini qamrab olgan holda nozik tushunishni ta'minlash uchun tanlangan.

NATIJALAR

Moliyaviy yordam va ta'lim sifati o'rtasidagi bog'liqlikni o'rganayotgan empirik tadqiqotimiz ko'p qirrali manzarani ochib beradi, moliyaviy yordam dasturlari talabalar natijalari va o'quv muhitiga ta'sir qilishning turli usullarini yoritadi.

So'rov ma'lumotlarini tahlil qilish jozibali naqshlarni ochib beradi. Birinchidan, biz ehtiyojga asoslangan moliyaviy yordam ko'rsatish va talabalarni saqlab qolish darajasi o'rtasida sezilarli ijobiy korrelyatsiyani kuza-tamiz. Moliyaviy yordam olgan talabalar o'zlarining ilmiy izlanishlarida davom etishlari ehtimoli ko'proq, bu

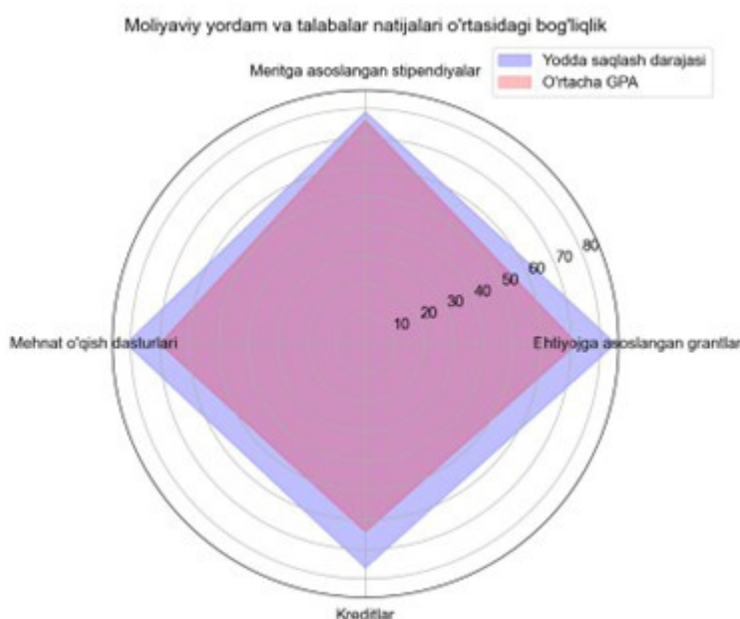

esa ta'lim uzluksizligini ta'minlashda yordam dasturlarining muhim rolini ta'kidlaydi ^[17]. Bundan tashqari, akademik samaradorlik ko'rsatkichlari shuni ko'rsatadiki, moliyaviy yordam olish imkoniyatiga ega bo'lgan talabalar bunday yordamsiz hamkasblariga qaraganda o'rtacha o'rtacha yuqori ball ko'rsatadilar ^[18]. Ushbu miqdoriy topilmalar moliyaviy yordam va talabalarining ijobiy natijalari o'rtasida aniq bog'liqlikni ko'rsatadi.

1-jadval: Moliyaviy yordam va talabalar natijalari o'rtasidagi bog'liqlik

Moliyaviy Yordam Turi	Saqlash Baho (%)	O'rtacha GPA
Ehtiyojga asoslangan Grantlar	85.2	3.6
Maqsadga asoslangan Grantlar	78.9	3.8
Ish- o'qish Dasturlar	81.5	3.5
Kreditlar	76.3	3.2

1-jadvalda moliyaviy yordamning har xil turlari va talabalar natijalari, jumladan, saqlab qolish darajasi va o'rtacha GPA o'rtasidagi bog'liqlik ko'rsatilgan.

Shakl 1: Moliyaviy yordam va talabalar natijalari o'rtasidagi bog'liqlik

Sifatli o'lchov moliyaviy yordamning ta'lim muhitiga ta'sir qilish usullari haqida boy tushuncha beradi. Chuqur intervyular va fokus-guruh muhokamalari orqali talabalar moliyaviy yordam iqtisodiy cheklovlar bilan bog'liq stressni qanday yengillashtirishi va ularga ko'proq e'tiborni o'z ilmiy faoliyatiga qaratishga imkon berishini tushuntiradi ^[16]. Bundan tashqari, ishtirokchilar inklyuzivlik tuyg'usini yaratish, qo'llab-quvvatlovchi hamjamiyatni rivojlantirish va ta'lim tajribasidagi nomutanosiblikni yumshatishda yordam dasturlari muhimligini ta'kidlaydilar.

2-jadval: Moliyaviy yordamning demografik guruhlar ta'sirining o'zgaruvchanligi

Demografik Guruh	Saqlash Baho (%)	O'rtacha GPA
Kam daromadli Talabalar	82.1	3.5
Birinchi avlod Talabalar	79.5	3.4
Ozchilik Talabalar	81.8	3.6
Transfer Talabalar	77.2	3.3

2-jadvalda demografik guruhlar bo'yicha moliyaviy yordamning ta'sirining o'zgaruvchanligi o'rganiladi, bunda talabalarining o'ziga xos populyatsiyalari uchun ushlab turish darajasi va o'rtacha GPA ko'rsatilgan.

Bizning natijalarimiz moliyaviy yordam ta'sirida kesishish va o'zgaruvchanlikni hisobga olish muhimligini ta'kidlaydi. Umumiy ijobiy tendensiyalar yuzaga kelgan bo'lsa-da, demografik guruhlardagi farqlar moliyaviy

yordamning samaradorligi ijtimoiy-iqtisodiy va institutsional kontekst kabi omillarga qarab o'zgarishi mumkinligini ko'rsatadi. Ushbu o'zgarishlar moliyaviy yordam va ta'lim sifatining o'zaro bog'liqligini chuqur tushunishni talab qiladi.

Empirik topilmalar siyosat va amaliyot uchun muhim ahamiyatga ega. Moliyaviy yordam va talabalar natijalari o'rtasidagi ijobiy bog'liqlik ehtiyojga asoslangan yordam dasturlariga barqaror sarmoya kiritish zarurligini ta'kidlaydi. Bundan tashqari, sifatli tushunchalar maqsadli tadbirlar orqali inklyuziv va qo'llab-quvvatlovchi ta'lim muhitini yaratish muhimligini ta'kidlaydi.

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, bizning natijalarimiz talabalarga moliyaviy yordam dasturlari bo'yicha nutqqa qimmatli empirik dalillarni beradi. Miqdoriy va sifat nuqtayi nazaridan olingan nozik tushuncha moliyaviy yordamning ta'lim sifatiga ta'sirini optimallashtirishga qaratilgan bilimli siyosat qarorlari uchun asos yaratadi.

TAKLIF VA XULOSALAR

Empirik topilmalarni ta'lim siyosati va amaliyotining kengroq kontekstida talqin qilish oliy ta'lim kelajagini shakllantirishga sarmoya kiritgan manfaatdor tomonlar uchun jiddiy ta'sir ko'rsatadigan muhim fikrlarni ochib beradi.

Bizning natijalarimiz moliyaviy yordamning talabalar natijalari va o'quv muhitiga ijobiy ta'sirini tasdiqlaydi va uning akademik qat'iyat va muvaffaqiyat uchun katalizator sifatidagi rolini ta'kidlaydi. Moliyaviy yordam dasturlarining imkoniyatlaridan to'liq foydalanish uchun siyosatchilar yordam ko'rsatish va saqlash stavkalari va akademik ko'rsatkichlarning yaxshilanishi o'rtasidagi ko'rsatilgan korrelyatsiyani tan olgan holda, ehtiyojga asoslangan yordamga maqsadli investitsiyalarni ko'rib chiqishlari kerak. Bundan tashqari, bizning topilmalarimiz rivojlanayotgan muammolarni hal qilish va ularning barqaror samaradorligini ta'minlash uchun moliyaviy yordam siyosatini doimiy baholash va moslashtirish zarurligini ta'kidlaydi.

Tadqiqotimizning sifat jihatlarini moliyaviy yordamning inklyuzivlikni rivojlantirish va qo'llab-quvvatlovchi ta'lim muhitini yaratishda muhimligini ta'kidlaydi. Talabalar, siyosatchilar va o'qituvchilarning turli tajribalarini tan olgan holda, moliyaviy nuqtayi nazardan tashqariga chiqadigan tadbirlarga ustuvor ahamiyat berishlari kerak. Murabbiylikni, jamiyatni shakllantirishni va ruhiy salomatlikni qo'llab-quvvatlashni targ'ib qiluvchi tashabbuslar yordam oluvchilar uchun umumiy ta'lim tajribasini oshirishi mumkin, bu esa yanada inklyuziv va adolatli oliy ta'lim sohasiga hissa qo'shishi mumkin.

Demografik guruhlarda kuzatilgan o'zgaruvchanlik moliyaviy yordamning o'zaro bog'liqligi va uning differentsial ta'sirini tanqidiy tekshirishga undaydi. Adolatli ta'lim natijalarini ta'minlash uchun moliyaviy yordam dasturlarini turli talabalar populyatsiyasining o'ziga xos ehtiyojlarini hisobga olish uchun moslashtirish muhimdir. Siyosatchilar turli xil ijtimoiy-iqtisodiy va institutsional sharoitlardan kelgan talabalar duch keladigan aniq muammolarni hal qiladigan kontekstga xos tadbirlarni ko'rib chiqishlari kerak.

Tadqiqotimizning natijalari manfaatdor tomonlar o'rtasidagi hamkorlikni o'z ichiga olgan siyosat nuqtayi nazaridan tashqariga chiqadi. Ta'lim muassasalari, siyosatchilar va yordam ko'rsatuvchilar har tomonlama qo'llab-quvvatlash tuzilmalarini ishlab chiqish va amalga oshirish uchun hamkorlikda ishlashi kerak. Hamkorlikni rivojlantirish orqali manfaatdor tomonlar moliyaviy yordam nafaqat kirishni osonlashtiradigan, balki ta'limning umumiy sifatini oshiradigan muhitni yaratish uchun jamoaviy tajriba va resurslardan foydalanishlari mumkin.

Xulosa qilib aytganda, bizning tadqiqotimiz moliyaviy yordam va ta'lim sifati o'rtasidagi murakkab munosabatlarni batafsil o'rganishni taklif qiladi. Taqdim etilgan empirik dalillar moliyaviy yordamning talabalar natijalari va o'quv muhitiga ijobiy ta'siri tushuntiriladi. Muammoni oldindan sezib barcha talabalar uchun inklyuziv, qo'llab-quvvatlovchi va yuqori sifatli ta'lim tajribasini targ'ib qiluvchi siyosat va amaliyotlardan xabardor qilish uchun ushbu tushunchalardan foydalanishdan iborat. Ushbu chorahadan o'tayotganimizda, manfaatdor tomonlar o'rtasidagi hamkorlik moliyaviy yordam adolatli va boyitilgan oliy ta'lim uchun asos bo'lib xizmat qiladigan kelajakni shakllantirishda muhim ahamiyatga ega bo'ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Weerasinghe, I. S., & Fernando, R. L. (2017). Students' satisfaction in higher education. *American journal of educational research*, 5(5), 533-539.
2. Wibrowski, C. R., Matthews, W. K., & Kitsantas, A. (2017). The role of a skills learning support program on first-generation college students' self-regulation, motivation, and academic achievement: A longitudinal study. *Journal of College Student Retention: Research, Theory & Practice*, 19(3), 317-332.
3. Colvard, N. B., Watson, C. E., & Park, H. (2018). The impact of open educational resources on various student success metrics. *International Journal of Teaching and Learning in Higher Education*, 30(2), 262-276.
4. Millea, M., Wills, R., Elder, A., & Molina, D. (2018). What matters in college student success? Determinants of college retention and graduation rates. *Education*, 138(4), 309-322.
5. Mitchell, M., Leachman, M., & Masterson, K. (2017). A lost decade in higher education funding state cuts have driven up tuition and reduced quality.

6. Dillon, E. W., & Smith, J. A. (2017). Determinants of the match between student ability and college quality. *Journal of Labor Economics*, 35(1), 45-66.
7. Sithole, A., Chiyaka, E. T., McCarthy, P., Mupinga, D. M., Bucklein, B. K., & Kibirige, J. (2017). Student attraction, persistence and retention in STEM programs: Successes and continuing challenges. *Higher Education Studies*, 7(1), 46-59.
8. Noaman, A. Y., Ragab, A. H. M., Madbouly, A. I., Khedra, A. M., & Fayoumi, A. G. (2017). Higher education quality assessment model: towards achieving educational quality standard. *Studies in higher education*, 42(1), 23-46.
9. Mok, K. H., Xiong, W., Ke, G., & Cheung, J. O. W. (2021). Impact of COVID-19 pandemic on international higher education and student mobility: Student perspectives from mainland China and Hong Kong. *International Journal of Educational Research*, 105, 101718.
10. Means, D. R., & Pyne, K. B. (2017). Finding my way: Perceptions of institutional support and belonging in low-income, first-generation, first-year college students. *Journal of College Student Development*, 58(6), 907-924.
11. Tomlinson, M. (2017). Student perceptions of themselves as 'consumers' of higher education. *British Journal of Sociology of Education*, 38(4), 450-467.
12. De Wit, H., & Altbach, P. G. (2021). Internationalization in higher education: Global trends and recommendations for its future. In *Higher Education in the Next Decade* (pp. 303-325). Brill.
13. Barr, M. J., & McClellan, G. S. (2018). *Budgets and financial management in higher education*. John Wiley & Sons.
14. Lafortune, J., Rothstein, J., & Schanzenbach, D. W. (2018). School finance reform and the distribution of student achievement. *American Economic Journal: Applied Economics*, 10(2), 1-26.
15. Balzer, W. K. (2020). *Lean higher education: Increasing the value and performance of university processes*. CRC Press.
16. Mishra, S. (2020). Social networks, social capital, social support and academic success in higher education: A systematic review with a special focus on 'underrepresented' students. *Educational Research Review*, 29, 100307.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Xondamir Ismoilov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2024. № 2

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77)

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77) telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnalning ilmiyligi:

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.